

# Do psaní mi hlaholí hlasy postav

O bohyních, ženských hrdinkách a mužských čtenářích, o psaní i současném umění si s Kateřinou Tučkovou, držitelkou ceny Magnesia Litera 2010 za román *Vyhnání Gerty Schnirch*, povídal Tomáš Juriga.

## Právě ti vyšla nová kniha *Žitkovské bohyně*, mohla bys o ní říct několik slov?

Je to román, ve kterém sleduji osudy rodu žen, o nichž se věřilo, že měly výjimečné schopnosti. Tyto ženy žily na Moravských Kopicích a říkalo se jim bohyně – uměly totiž bohovat, tedy prosit Boha o pomoc pro své „klienty“. Byly něco jako vědmy, lidové léčitelky, které uměly mimo jiné i věštit budoucnost. Tradice jejich umění přežila hony na čarodějnice, několikerou výměnu režimů, až byla násilně utnuta za normalizace.

## Jaký byl rozdíl v práci na *Gertě* a na *Bohyních*, zažilaš při psaní nějaký dotek magie, která je s bohyněmi spojována?

V zásadě jsem postupovala stejně. V případě *Gerty* byla ale práce s pamětníky složitější – jednalo se o problematiku, ke které se lidé pocházející z německých rodin vlastně nechtěli vyjadřovat. Naopak se většinou celý život snažili skrýt, že mají německou krev. V případě bohyní to bylo trochu jednodušší – kolovalo o nich hodně historek a lidé se o ně chtěli podělit. A že byly kolikrát velmi zvláštní – například ta o *slepencovi*, postavice, která měla být uplácána z hlíny a lidských nehtů a měla sloužit k zařikávání připomínajícímu woo-doo. Podobných doteků magie jsem během výzkumu a psaní knihy našla víc, než by mi bylo příjemné.

## Proměnil se tím tvůj pohled na bohyně?

Ano. Nejdříve jsem si myslela, že všechny bohyně byly dobré a pomáhaly. Ale postupně jsem zjišťovala, že každá byla vyhraněnou individualitou – dobrou, nebo zlou. Anebo zkrátka lidskou: někdy dobrou, ale někdy i škodolibou. A navíc mezi nimi byly i ženy, které nepocházely z žádného rodu bohyní, jen měly dobře situovanou chalupu a mohly tak odchyťávat klienty stoupající do karpatských vrchů za skutečnými bohyněmi.

## Pro své knihy si vybíráš témata, která mají kořeny v reálných životech a v historii. Kde vzniká tato motivace?

Skutečné příběhy a historický rámec mě zkrátka přitahují víc než ryze fikční svět. Kolikrát v archivech nacházím věci, nad nimiž kroučím hlavou a říkám si, že podobný příběh bych si nebyla schopná vymyslet. Ráda se dozvídám něco o naší historii, ráda nacházím polozapomenuté věci. A to platí nejen při psaní – i jako čtenářka preferuji tento druh literatury.

## Jak řešíš případný rozpor mezi historií a fikcí, je těžké udržet knihu na románové úrovni a nesklozovat zároveň k literatuře faktu?

Takový rozpor neřeším – děje se to přirozeně. Poté, co do sebe vstřebám veškeré dostupné materiály, poté, co udělám průzkum u pamětníků a načerpám tak informace přímo u zdroje, se to začne drát ven v podobě příběhu. Stylisticky ho vlastně příliš nekoriguji – pokud jsem se před první bílou stránkou rozhodla, že text bude románový, pak už mi do psaní hlaholí hlasy postav a modelují si děj podle svého.

## Máš nějaké literární vzory?

Řadu. Nejvíce jsem se ale asi naučila na díle Věry Sládkové, o níž jsem psala diplomovou práci a již jsem se podrobně věnovala

skoro dva roky. Její texty jsem četla opakovaně a myslím, že důkladné pochopení komplexu cizí tvorby pro mě znamenalo i zpřesnění procesu vlastní tvorby.

## Vybíráš si výrazné ženské hrdinky, je pro tebe jednodušší psát o ženách?

Jistě, dokážu si mnohem lépe představit a poté zprostředkovat ženské vnímání světa. Je to pro mě jednodušší a zároveň zajímavější – hlavně co se mnohosti ženských životních rolí týče. Píšu ráda skrze ženskou postavu také proto, že mám dojem, že ženská hrdinka je stále trochu podceňovaná, spojovaná s nižší



literaturou. Od čtenářů-mužů ještě i dnes, dávno poté, co byla dovršena ženská emancipace, cítím něco jako: *O ženské pro ženskou*. Jenže tak to není a mě baví to na svých hrdinkách prokazovat.

## Máš zkušenosti z řady autorských čtení, jaké jsou tedy ohlasy mužů na tvé knihy?

Od těch, kteří na čtení přijdou, dobré. Ale to jsou muži zvláštní – to jsou muži literárního světa, kteří čtení navštěvují. Pořád znám víc těch, kterým něco jako autorské čtení připadá naprosto absurdní. Přece jen – pocházím z vesnice a pak jsem vyrůstala v dělnickém městečku. Ani jedno z těch prostředí na autorská čtení moc neslyší.

## Do jaké míry při psaní myslíš na čtenáře (pro každou knihu je důležité, aby byla čtena a dobře se prodávala), podřizuješ tomu nějak svoji tvorbu?

Při prvním psaní na čtenáře nemyslím skoro vůbec – to myslím na postavy a jejich svět. Teprve při dalším čtení a přepisování se donekonečna zabývám strukturou knihy, momenty napětí a jejich dobrým načasováním, učitelností... což je krok směrem ke čtenáři a jeho prožívání knihy. Ale tak, jak asi myslíš, tedy že bych psala text s představou konkrétního čtenáře, to nedělám. Nicméně mě čtenářský pohled zajímá a do výsledku se i promítá – a to profesionální čtenářský pohled lidí z nakladatelství Host.

## Jsi držitelkou ceny Magnesia Litera 2010 – Knižní klub Cena čtenářů, co pro tebe znamenají literární ceny a nominace?

Ohromnou vzpruhu a důkaz, že ty hodiny času stráveného o samotě s počítačem mají smysl.

## Působíš jako kurátorka současného výtvarného umění, jak se tato práce doplňuje s literární tvorbou?

Zatím docela dobře. Obě jsou to zaměstnání na volné noze a při dobré organizaci času se dají dobře propojit. Jinak se až zas tak nepotkávají – jediný případ, kde jsem mohla zúročit oba ty světy, bylo, když jsem se synem Kamila Lhotáka psala vzpomínkovou knihu na jeho otce, slavného malíře ze Skupiny 42. Nicméně třeba se ještě někdy protnou, nebránila bych se tomu.

## Když se podíváš na naši výtvarnou scénu, který výtvarník tě v poslední době nejvíce zaujal?

Každý rok vyplivnou výtvarné akademie nějaký zajímavý talent, někoho, kdo cítí a pracuje trochu jinak. Ale během organizace cen ARSKontakt jsem si uvědomila, že to není všechno. Několik skvělých talentů už za pár posledních let pohltil normální svět slozenek a účtů – volná tvorba pak mizí pod nánošem jiných pracovních povinností. Mortalita umělců je vysoká. Proto mě čím dál víc zajímají ti, kteří měli dostatek talentu i výdrže a dokázali se přehoupnout přes kritický bod. Z takových se teď nejvíce těším na výstavu Kryštofa Kintery, která probíhá v Městské knihovně GHMP, z obecnějších věcí mě pak nejvíce zaujal raketový vzestup a poté rozklad skupiny českých stuckistů.

## Kdybys měla srovnat podmínky pro výtvarníky a spisovatele, kdo má podle tebe v dnešní společnosti lepší postavení?

To se zřejmě nedá srovnávat – každá z těch profesí má svá specifika. Ale obě mají taky něco společného – v počátcích je to vždy ohromně náročné a uživit se jako výtvarný umělec nebo jako spisovatel se zdá skoro nemožné. Trvá dlouho, než se člověk prosadí, a v obou případech si musí řadu věcí, hlavně materiálních, odrýci. Ale obě profese posléze přinášejí ohromnou satisfakci v případě, že se setkávají se zájmem publika.

## Možná je předčasné se ptát na další knihu, ale přece – máš v hlavě nové téma?

Mám, ale je v zárodku. Kdybych o něm měla začít mluvit, asi bych rovnou začala psát první stránku a sledovala, jestli se to téma vůbec ujme. A na to nemáme v tomto rozhovoru dost prostoru.

Rozmlouval TOMÁŠ JURIGA.

## POEZIE

### KLÁRA ŠMEJKALOVÁ

#### ÚHEL OTOČENÍ

*Skláníš tvář nad vyváleným těstem,  
vizí nové kůže na chodidlo, tahů na  
šachovém poli s figurkami v podobě*

*stolní lampy, detektiva s lupou, věřícího  
před obrazem madony: značka pro  
odstráhnutí a úhel otočení*

*při pohledu do zrcadla, na padající kusy  
obličejů z porcelánu nasáklého cibulí;  
na slzy, jež se nekutálejí, ale tiše slézají*

*po hrůzou rozšířené zornici, oku na šále  
omotané jak okraje napuštěné vany;  
na osobu, jež není mužem ani ženou.*

#### HRANICE

*Před zrcadlem klopiš hlavu, vystrašeně  
spojuješ body  
rovnoběžníku, trampolíny  
pro odraz přibližující se tečky,  
slepé skvrny, louže tvým pohledem  
roztaveného skla:  
svléknuté, na zemi stočené nohavice, rybník*

*s odplouvajícími listy – obličejí, jež  
vypadají jako ty,  
ukrojenými kusy dortu na nichž hoří  
tvá ústa, uši  
plné zvuků z prostoru mezi zemí  
a klenbou chodidla  
–, s vodou v níž se nevidíš, otisk tváře,  
již ti ukradli.*

#### ZUBY, PIHY

##### I.

*Při odvrácení hlavy se o ucho opřou  
vlasy v barvě kukuřičných  
zrn po těch, co tudy  
proběhli jak zuby při úsměvu. –  
Někdo na mě pohlédl se zaražeností*

*boty před došlápnutím. Spocínula  
jsem za sklem jeho brýlí, oblak  
na pozadí červeného slunce,  
jež stále klesá v prostoru  
tichém jak popel – obloha při stmívání.*

##### II.

*Z okna autobusu jsou vidět čáry na  
silnici, zádech, jež někdo posypal  
odstřížky nehtů – a stíny při pádu  
se zhmotnily v pihy, je to jako  
dát hřibatům sedla z ovčí vlny*

*a nechat je usnout uprostřed  
pěšin: zde odrůstám, třepím se  
podél stromů ozářených sluncem,  
rozloženého pohybu blondaté hlavy,  
jež ukazuje obličej, věčně se odvrací.*

**Klára Šmejkalová** (1993) navštěvuje poslední ročník Trojského gymnázia v Praze, po maturitě chce studovat psychologii. Publikuje na internetu, především na stránkách totem.cz pod pseudonymem tluouie. V tištěné formě byly její verše publikovány v časopise Kontexty.

#### MEDAILON

### Kateřina Tučková



(1980) vystudovala dějiny umění a bohemistiku na FF MU v Brně, v současné době pracuje jako kurátorka. Debutovala novelou *Montespaniáda* (2006), v roce 2009 vydala román *Vyhnání Gerty Schnirch*, za který obdržela cenu Magnesia Litera 2010 – Knižní klub Cena čtenářů a byla nominována na Cenu Josefa Škvoreckého, Magnesii Literu za prózu a Cenu Jiřího Orteny. Je autorkou několika odborných publikací z oblasti českého výtvarného umění, na pomezí historie a krásné literatury se pohybuje beletrizovaný životopis *Můj otec Kamil Lhoták* (2008). Začátkem března jí v nakladatelství Host vyšla kniha *Žitkovské bohyně*.